

дій на суб'єкта. Таке розуміння системи трудової мотивації інтегрує визначення поняття мотивації в змістовному і функціональному значеннях.

Подальші дослідження системи трудової мотивації можуть бути спрямовані на більш детальне вивчення її окремих підсистем.

Список літератури:

1. Акофф Р.Л. Системы, организации и междисциплинарные исследования / Р.Л. Акофф // Системные исследования: Ежегодник. – М., 1969. – С. 143-164.
2. Бондаренко С.С. Внесения змін до мотивації персоналу як головна умова застосування концепції постійного вдосконалення на українських підприємствах / С. С. Бондаренко // Гуманізація соціального управління : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції 29 квітня 2008 р. – Х. : ФОП Александрова К.М., 2008. – С. 18-22.
3. Гончаров В.Н. Роль мотивації в системі управління персоналом / В.Н. Гончаров, А.В. Черкасов // Економіка. – 2008. – № 4(88). – С. 68-71.
4. Гляшенко А.Х. Историчний аспект формування мотивації праці / А.Х. Гляшенко // Економіка та держава: Міжнародний науково-практичний журнал. – 2007. – № 7. – С. 82-85.
5. Єськов О.Л. Система мотивації персоналу, орієнтована на цілі та результати його роботи / О.Л. Єськов, Н.Д. Дарченко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 2. – С. 194-198.
6. Парсонс Т. Функціональна теорія змінення. / В кн.: Американская социологическая мысль: Тексты / Под ред. В.И. Добренькова. – М. : Изд-во МГУ, 1994. – 496 с.
7. Сардак С. Мотивація та стимулювання працівників вітчизняних підприємств / С. Сардак // Україна: аспекти праці. – 2008. – № 6. – С. 45-51.
8. Эйдельман Я. Методологические проблемы изучения трудовой мотивации / Я. Эйдельман // Вопросы экономики. – 1991. – № 1. – С. 76-84.

Левчинский Д. Л.

Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры

ИССЛЕДОВАНИЕ МОТИВАЦИИ ТРУДА С ПОЗИЦИЙ СИСТЕМНОГО ПОДХОДА

Резюме

Исследованы проблемы мотивации труда и использования трудовых стимулов в сфере труда. Сформулировано понятие «трудовой мотивации» с позиций системного подхода. Автором рассмотрены основные свойства системы трудовой мотивации.

Ключевые слова: трудовая мотивация, труд, системный подход, элементы системы.

Levchynskiy D. L.

Dnieper State Academy of Construction and Architecture

RESEARCH OF MOTIVATION OF LABOUR FROM THE POSITIONS OF SYSTEM APPROACH

Summary

The problems of motivation of labor and use of labor incentives are investigated in the field of labor. The «labor motivation» concept is formulated from the positions of system approach. The basic properties of the system of labor motivation are considered.

Keywords: labor motivation, labor, system approach, system elements.

УДК 351.863

Храпкіна В. В.

Веретенникова О. В.

Макіївський економіко-гуманітарний інститут

ГЕНЕЗИС ТА ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Досліджено генезис та взаємозв'язок між національною, економічною та соціальною безпекою. Висвітлено процеси трансформації функцій, завдань та змісту соціальної безпеки. Узагальнено погляди щодо сутності соціальної безпеки, її ознак та надано авторське бачення поняття соціальної безпеки.

Ключові слова: генезис, безпека, національна безпека, економічна безпека, соціальна безпека.

Постановка проблеми. Демократичні перетворення в українському суспільстві відбуваються в досить складних міжнародних і внутрішніх умовах. Як свідчить практика сьогодення, ці перетворення носять суперечливий характер. У зв'язку з цим особливого значення набуває формування адекватної соціальної політики, яка б сприяла забезпеченню достатнього рівня споживання матеріальних, соціальних та культурних благ усіма членами соціуму. При

цьому основною її метою має стати покращення матеріального становища і умов життя населення, забезпечення ефективної зайнятості населення та конституційних прав громадян у сфері соціального захисту, освіти, охорони здоров'я, культури, тощо. При трансформації системи соціального захисту членів соціуму важливе місце посідають аспекти безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціальні аспекти безпеки знайшли відображення

в роботах І.О. Александрова, Б.М. Андрушківа, О.І. Амоші, С.В. Білова, О.С. Власюка, В.М. Геєця, О.А. Грішньої, М.І. Долішнього, С.І. Дорогунцова, А.М. Колота, Е.М. Лібанової, В.А. Ліпкана, Л.М. Логачової, В.І. Мунтіяна, О.Ф. Новикової, Б.В. Прикіна, О.М. Русака, П.Т. Саблука, Г.В. Теплинського, С.П. Ткачука, В.М. Трегобчука, М.І. Фащевського, М.Г. Чумаченка, Л.Г. Шамаєвої, А.А. Чухна, В.І. Ярочкина та ін.

Дослідження вчених А.В. Баранова, В.А. Гошовської, А.М. Гриненка, В.І. Куценко, О.О. Сиченка, О.У. Хомри, В.Т. Шлемка, В.І. Ярочкина, Н.М. Яценко та ін. свідчать про те, що найістотнішими в Україні стали наростаючі внутрішні соціальні загрози, небезпечні як за своїм змістом, так й за своєю тривалістю.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на значний обсяг публікацій, ще дотепер залишаються дискусійними питання генезису та сутності соціальної безпеки.

Мета статті полягає у дослідженні генезису та процесів трансформації національної, економічної та соціальної безпеки, узагальненні поглядів щодо сутності соціальної безпеки, її ознак та висвітленні авторського бачення поняття соціальної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основним принципом виживання будь-якого елементу ринкової системи є забезпечення безперервного розвитку на інноваційних засадах, що надає можливість функціонувати в цілком конкурентному середовищі. Головним критерієм цього виступає безпека.

Природа безпеки має глибокі історичні корені та тісно пов'язана з дослідженнями в галузі філософії, права, історії, політології, економіки тощо. Сучасна наука постійно накопичує досвід дослідження проблем безпеки. Водночас існує низка невіршених завдань і принципів припущень. Це закономірний етап розвитку будь-яких теорій, що формуються, у тому числі й теорії безпеки [9, с. 12].

Усі підходи до формування понятійного апарату категорії «безпека» суттєво різняться за змістом та сутністю. Однак більшість учених поділяють думку, що безпека є загальним системним поняттям. Воно відображає існування низки функціональних сфер, у яких відбувається розвиток ключових параметрів безпеки, а наявність системи взаємозв'язків між ними обумовлює створення цілісної системи національної безпеки, що констатується і забезпечується державою як координатором соціально-економічних процесів і явищ у суспільстві, її економічним центром [10, с. 28].

З погляду системного підходу безпеку можна розглядати як якісну характеристику, невід'ємну властивість складних соціально-економічних систем, що дасть змогу точніше окреслити її суть і зв'язок з традиційними характеристиками системи. Часто система створюється лише для того, щоб змінити властивості навколишнього середовища. У цьому випадку взаємозв'язок середовища і системи можна вважати однією з основних особливостей функціонування системи, її зовнішньою ознакою, що значною мірою визначає її внутрішні характеристики. Отже, термін «безпека» має дві сторони: зовнішню, що визначає дію об'єкта на середовище, і внутрішню, що характеризує властивості опірності об'єкта стосовно дії середовища [9, с. 13].

Поняття «безпека» виникло у кінці ХІ ст. і означало «...стан духу людини, яка вважає себе захищеною від будь-якої небезпеки». Однак у цьому значенні поняття «безпека» використовувалось дуже рідко.

У XVII–XVIII ст. термін «безпека» почав набувати ширшого змісту і визначається як «стан, ситуація спокою, яке з'являється в результаті відсутності реальної небезпеки (як фізичної, так

і моральної), а також матеріальні, економічні, політичні умови, відповідні органи і організації, які сприяють створенню даної ситуації» [18, с. 10].

Попри все продовжувала існувати думка про те, що турбота про самозбереження і безпеку є найважливішою з усіх турбот держави [12, с. 134].

У цей же час в європейських країнах в цілому та Англії зокрема, безпека пов'язувалася з економічним благополуччям держави, а саме з розвитком торгівлі [17, с. 134].

У Тлумачному словнику В. Даля цей термін означав «відсутність небезпеки, збереженість, надійність» [3, с. 67].

На думку Я.А. Жаліло, безпека – це захищеність від небажаних, шкідливих для нормального функціонування системи впливів та їх наслідків. Безпека в цьому випадку вимірюється в кількох напрямках. Людина почувається безпечно, якщо вона відчуває захищеність у конкретний момент часу та має впевненість у власному майбутньому [7, с. 18].

За останні десятиріччя значення терміна «безпека» значно розширилось. Так, під «безпекою» розуміють «...стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз» [28, с. 207]. При цьому під життєво важливими інтересами розуміють сукупність потреб, задоволення яких забезпечує існування і розвиток громадян, суспільства, держави.

Нині всі види безпеки взаємопов'язані так, що один напрям доповнює інший. Невипадково в Законі України «Про основи національної безпеки України» [8] виокремлено декілька пріоритетів, а саме:

- гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина;
- розвиток громадянського суспільства, його демократичних інститутів;
- захист державного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності державних кордонів, недопущення втручання у внутрішні справи України;
- зміцнення політичної і соціальної стабільності в суспільстві;
- забезпечення розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України, гарантування вільного розвитку, використання і захисту російської, інших мов національних меншин України;
- створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення;
- збереження та зміцнення науково-технологічного потенціалу, утвердження інноваційної моделі розвитку;
- забезпечення екологічно та техногенно безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства, збереження навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів;
- розвиток духовності, моральних засад, інтелектуального потенціалу Українського народу, зміцнення фізичного здоров'я нації, створення умов для розширеного відтворення населення;
- інтеграція України в європейський політичний, економічний, правовий простір.

Таким чином, систему національної безпеки можна представити у вигляді рис. 1

Кардинальні зміни, що сталися в нашій країні останнім часом, свідчать про те, що особливого значення набуває саме соціальний аспект проблеми.

Аналіз наукової літератури дозволяє говорити, про те, що вже на початковому етапі вивчення проблеми безпеки існували різні точки зору і погляди на проблему соціальної безпеки. В процесі розвитку соціального знання уявлення про суть і зміст

соціальної безпеки, постійно доповнюючись і коригуючись, зазнали значні зміни.

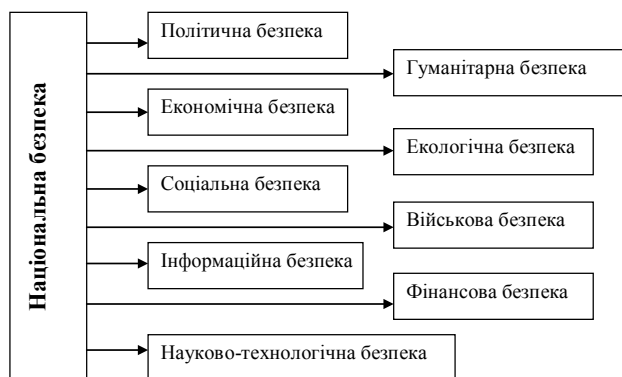

Рис. 1. Складові національної безпеки

Соціально-економічні процеси, що відбувалися в античному суспільстві, дискредитували упевненість в тому, що дотримання сталих звичаїв і батьківських традицій гарантує соціальну безпеку суспільства. Крім того, люди прагнули до особистої і колективної соціальної безпеки. Це знайшло віддзеркалення у теоріях Платона, Аристотеля. Загальним для цих філософів стало розуміння соціальної безпеки як забезпечення захисту усіх громадян суспільства.

Платон розумів соціальну безпеку як допомогу і порятунок. Ним була розроблена цілісна системна концепція безпеки, яка включала механізми забезпечення соціальної безпеки, до яких філософ відносив освіту і виховання громадян, формування їх морального стану, надання усім громадянам суспільства коштів, необхідних для життєдіяльності, а так само забезпечення за всякою людиною усіх благ життя, придбаних їм законною працею, безпечною і нешкідливою для держави [20, с. 254–255, 275].

Аристотель основою соціальної безпеки громадян вважав розподіл влади на законодавчу, виконавчу і судову. На його думку, до чинників, що негативно впливають на безпеку, відносяться неправильний державний устрій і майнове розшарування суспільства. У цьому випадку виникає або крайня демократія, або олігархія в чистому вигляді, або тиранія, саме під впливом протилежних крайнощів [13].

В епоху правління Олександра Македонського і Римської імперії погляди на соціальну безпеку різко змінилися. Система безпеки стала створюватися лише з метою забезпечення особистої безпеки керівників держави [6, с. 411].

Представники Середньовіччя стверджували, що саме Бог є джерелом безпеки й усіх благ. Філософи епохи Відродження вважали, що безпека полягає в єднанні, рівноправ'ї, спільній праці і рівномірному розподілі благ.

Значний внесок у розвиток теорії соціальної безпеки вніс Н. Макіавеллі. Він вважав, що головною загрозою соціальної безпеки є відрив політики від культури, і пов'язував безпеку соціуму з ефективністю законодавчої влади [14, с. 382].

Слід зазначити, що філософи епохи Відродження розуміли соціальну безпеку як головний початок усього життя товариства, як чинник зовнішньої і внутрішньої політики держави. Виникає розуміння того, що не лише від окремої людини, але й від держави залежить забезпечення особистої та громадської безпеки, попередження можливої небезпеки [13].

У філософії Нового часу з'являється уявлення про соціальну безпеку як необхідну умову людського буття.

Свій погляд на проблему соціальної безпеки мав Б. Спіноза, який цивільний світ трактував не просто як відсутність війни, а як єднання душ, національну злагоду. Спінозою також було обґрунтовано положення про свободу як необхідну умову розвитку безпеки особи і зміцнення гарантій безпечного буття громадянського суспільства [27]. Філософ звернув увагу на те, що стан безпеки, механізми її забезпечення залежать від форм політичного устрою держави. Такий підхід значно розширив методологію дослідження безпеки і механізмів її забезпечення.

Подальший розвиток проблема соціальної безпеки отримала в працях мислителів епохи Просвітництва. Саме французькі просвітники обґрунтували тезу про нереальність безпечного розвитку нації без гарантій безпеки кожного окремого громадянина [19, с. 89].

Так, забезпечення безпеки, по Гольбаху, припускає правильний вибір стратегії діяльності, яка має бути заснована на принципах об'єктивності, конкретності, наукових прогнозах розвитку соціальної реальності. До критеріїв безпечного існування П. Гольбах відносив стан рівноваги, під яким філософ розумів рівновагу між впливом влади і ступенем свободи людини в усіх видах громадської діяльності.

Продовжили вивчення проблеми соціальної безпеки представники німецької класичної філософії. У концепції І. Канта безпека розглядається як необхідність розробки законодавчих і виконавчих механізмів, виокремлення внутрішньої і зовнішньої безпеки держави і «громадянського суспільства» [19, с. 90].

Згідно Гегелю, головну роль в забезпеченні безпеки індивіда і суспільства грає держава. На думку філософа, саме державі належить найголовніша роль гаранта безпеки особи, суспільства і самого себе, тобто інтегральній безпеці [19, с. 90].

Таким чином, представники німецької класичної філософії відводили вирішальну роль в забезпеченні соціальної безпеки державі. Відмова ж держави від цієї функції неминуче веде до деградації усіх громадських стосунків, деструкції соціального порядку, зняття духовно-моральних, правових і культурних обмежень, прояву егоїзму, низьких інстинктів, насильства над людиною.

К. Марксом було запропоновано новий погляд на проблему соціальної безпеки. Систему безпеки вчений розглядав з позиції класових інтересів. Так, згідно його точки зору, побудова системи соціальної безпеки і вирішення класових протиріч можливо при встановленні диктатури пролетаріату і має бути зорієнтовано на захист його класових інтересів.

Існує думка, яка притаманна переважно представникам західної економічної літератури, про те, що соціальна безпека – це найвищий рівень системи соціального захисту, який забезпечує її універсальність і загальний доступ населення [2, с. 54].

Слід також зазначити, що попри наявні публікації дотепер відсутнє розгорнуте визначення поняття «соціальна безпека». Розглянемо окремі погляди дослідників щодо соціальної безпеки.

Російські вчені О.Б. Дворянкіна та Н.В. Новікова у роботі [4] висловлюють думку про те, що соціальна безпека – це досягнення соціального компромісу в суспільстві, яке характеризується стійким зростанням рівня життя населення, низьким рівнем соціальної напруженості в країні, сприятливою демографічною ситуацією.

Н. Ахтирська визначає соціальну безпеку як невід'ємну властивість соціальної системи, що полягає у здатності до забезпечення на основі усвідомленої, цілеспрямованої діяльності такого порядку взаємозв'язків, за якого дезорганізуючий вплив зовнішнього середовища і внутрішніх супер-

ечностей на її важливо життєві інтереси обмежується потребою цієї системи та її елементів у сталому розвитку [9, с. 19].

Деякі вітчизняні науковці, зокрема О.Ю. Снігова, під соціальною безпекою розуміє стан та можливість реалізації соціальних інтересів особистості, суспільства та держави, рівень їх захищеності від загроз і небезпек руйнування та розвитку людського потенціалу [25, с. 12].

Б. Мінін термін «соціальна безпека» трактує як стан суспільства, в якому забезпечується номінальний (нормований і суспільно нормальний) рівень соціальних умов і наданих соціальних благ – матеріальних, санітарно-епідеміологічних, екологічних, психологічних та інших, що визначають якість життя людини і суспільства.

О.О. Штельмах соціальною безпеку розкриває через постійну доступність достатньої кількості соціальних гарантій і благ для нормальної життєдіяльності населення регіонів [29, с. 6].

Ще одна думка щодо трактування поняття «соціальна безпека» висловлена у науковому дослідженні Є. Барковської, яка розглядає її з точки зору стабільної захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від можливих викликів і загроз у всіх сферах життєдіяльності, взаємообумовлених і взаємозалежних від дій суб'єктів безпеки [1, с. 18].

Дослідник В. Колков під соціальною безпекою розуміє «систему законодавчо-нормативних і організаційних заходів, здійснюваних державними органами й установами разом із громадськими організаціями з метою забезпечення життєдіяльності окремого індивіда, різних соціально-демографічних груп, суспільства загалом» [9, с. 20].

Ю.Б. Порхнявий, О.О. Давидюк, Л.І. Ільчук соціальною безпеку трактують як безпеку людини, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз [21].

На думку С. Плотнікова, соціальна безпека – це різновид безпеки, який вивчає найбільш загальні властивості явищ взаємодії людей, з одного боку, і явища, що виникли внаслідок цього процесу взаємодії, – з іншого, окремі види або сторони явища вивчають спеціальні напрями безпеки (політичний, економічний, інформаційний тощо). Автор стверджує, що «соціальна безпека – це надійна захищеність життєво важливих інтересів соціальних суб'єктів (у тому числі регіонів), збереження і розвиток людського потенціалу, систем життєдіяльності людей, цінностей, їх способу життя, етичної поведінки тощо».

Слушною є думка В. Скуратівського, який вважає, що соціальна безпека є складовою національної безпеки, і визначає стан захищеності життєво важливих інтересів суспільства, держави від внутрішніх та зовнішніх загроз, а також від загрози соціальним інтересам [24, с. 92].

Концептуальну основу розуміння суті соціальної безпеки в Україні було започатковано у 1990 р. в Декларації про державний суверенітет України [5].

За визначенням експертів [21], соціальна безпека держави розглядається як стан гарантованої правової та інституціональної захищеності життєво важливих соціальних інтересів особи й суспільства від внутрішніх і зовнішніх загроз.

На початку 1997 р. Верховна Рада України схвалює Концепцію (основи державної політики) національної безпеки [22], в якій окреслюються основні напрями державної політики України щодо питань соціальної сфери, які потребують першочергового вирішення, а саме :

- виявлення та усунення причин, що призводять до різкого розширення суспільства під час переходу до ринкової економіки;

- вжиття своєчасних заходів щодо протидії кризовим демографічним процесам;

- створення ефективної системи соціального захисту людини, охорони та відновлення її фізичного і духовного здоров'я;

- стимулювання розвитку та забезпечення всебічного захисту освітнього та культурного потенціалу країни;

- захисту прав споживачів.

Разом з тим у Концепції передбачалася дія можливих чинників загроз національній безпеці у соціальній сфері, до яких були віднесені наступні поступово зростаючі негативні соціальні тенденції :

- низький рівень життя та соціальної захищеності значних верств населення;

- наявність великої кількості громадян працездатного віку, не зайнятих суспільно корисною діяльністю;

- суспільно-політичне протистояння окремих соціальних верств населення та регіонів України;

- падіння рівня здоров'я населення, незадовільний стан системи його охорони;

- тенденції моральної та духовної деградації в суспільстві;

- неконтрольовані міграційні процеси в країні.

Це дозволяло говорити про існування та дію відповідного комплексу соціальних небезпек для національних інтересів України.

Прийнята Концепція, безумовно, відіграла свою позитивну роль у формуванні і здійсненні цілеспрямованої політики держави щодо захисту її національних інтересів, вирішенні багатьох внутрішніх і зовнішніх проблем у політичній, економічній, соціальній та інших сферах національної безпеки.

Життя об'єктивно вимагало внесення відповідних корективів та змін до змісту цього державного документу. І тому у 2003 р. парламент країни прийняв Закон України «Про основи національної безпеки України» [8]. Саме за цим документом, визначаються сьогодні пріоритети національних інтересів України у соціальній сфері, а саме створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення. Крім того, дається визначення реальних та потенційних загроз національній безпеці України та її подальшому стабільному розвитку у цій сфері, до яких в першу чергу відносять :

- неефективність державної політики щодо підвищення трудових доходів громадян, подолання бідності та збалансування продуктивної зайнятості працездатного населення;

- кризу системи охорони здоров'я і соціального захисту населення і, як наслідок, небезпечне погіршення стану здоров'я населення;

- поширення наркоманії, алкоголізму, соціальних хвороб;

- загострення демографічної кризи;

- зниження можливостей здобуття якісної освіти представниками бідних прошарків суспільства;

- прояви моральної та духовної деградації суспільства;

- зростання дитячої та підліткової бездоглядності, безпритульності, бродяжництва.

Враховуючи погляди багатьох науковців щодо проблеми соціальної безпеки, зазначимо, що соціальна безпека відповідає таким ознакам, як надійна захищеність соціальних інтересів, створення умов для нормальної життєдіяльності, високий рівень соціальних умов та соціальних благ, стабільність, збереження та розвиток людського потенціалу тощо.

Висновки. Узагальнюючи підходи щодо змісту та сутності соціальної безпеки, відзначимо наступне: соціальна безпека є комплексним, багатofункці-

ональним багатогранним явищем з розгалуженою структурою; соціальну безпеку можна розглядати на міжнародному рівні, рівні держави, суспільства, регіону, індивіда; поняття соціальної безпеки в сучасних умовах може бути визначено як такий

стан соціуму, при якому можливе забезпечення необхідного рівня соціальних умов та соціальних благ, що визначають якість життя людини і суспільства в цілому та гарантує мінімальний ризик для життя, фізичного та психологічного стану членів соціуму.

Список літератури:

1. Барковская Е.В. Социальная безопасность: методологический анализ и практика социологического исследования : дис. ... к. соц. н. : спец. 22.00.04 / Е.В. Барковская. – М., 2005. – 140 с.
2. Гоффе Н Социальная составляющая экономического развития: региональный аспект / Н.В. Гоффе // Мировая экономика и международные отношения. – 2006. – № 5. – С. 53–61.
3. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка : в 4-х т. Т. 1 / В.И. Даль. – М. : Рус. яз., 1982. – С. 67.
4. Дворядкина Е.Б. Экономическая безопасность : [учеб. пособ.] / Е.Б. Дворядкина, Н.В. Новикова – Екатеринбург : Уральский госуниверситет, 2010. – 177 с.
5. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. № 55-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/55-12>.
6. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов / Лаэртский Диоген ; ред. и авт. вступ. ст. А.Ф. Лосев ; пер. М.Л. Гаспарова ; 2-е изд. – М. : Мысль, 1986. – 571 с.
7. Жаліло Я.А. Стратегія забезпечення економічної безпеки України. Пріоритети та проблеми імплементації / Я.А. Жаліло // Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти. – К. : Сантисанга, 2001. – С. 141–142.
8. Закон України «Про основи національної безпеки України із змінами та доповненнями» № 1170-VII (1170-18) від 27.03.2014 р. // Верховна Рада України. – 2014. – № 22. – Ст. 816 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
9. Ляш О.І. Трансформації системи соціальної безпеки України: регіональний вимір : [монографія] / О.І. Ляш. – Л. : ПАІС, 2012. – 592 с.
10. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки / В.І. Кириленко. – К. : КНЕУ, 2005. – 226 с.
11. Коленда Н.В. Соціальна безпека населення та її основні складові / Н.В. Коленда [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/konfer30/776.pdf>.
12. Лапушта М.Г. Предпринимательство / М.Г. Лапушта. – Москва : Инфра- М, 2008. – 608 с.
13. Лига М.Б. Социальная безопасность молодежи: организационно-управленческое обеспечение : [монография] / [М.Б. Лига, Н.С. Павлова, И.А. Щеткина] [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.rae.ru/monographs/161>.
14. Макиавелли Н. Государь: Сочинения / Н. Макиавелли. – М. : ЭКСМО-Пресс ; Харьков : Фолио, 2001. – 656 с.
15. Маковська Н.В. Декларація про державний суверенітет України / Н.В. Маковська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_3_4_2010/15.pdf.
16. Минин Б.А. СВЧ и безопасность человека / Б.А. Минин ; под ред.: М.М. Левина. – М. : Сов. радио, 1974. – 351 с.
17. Орлова А.В. Эволюция понятия «экономическая безопасность» / А.В Орлова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/evolyutsiya-ponyatiya-ekonomicheskaya-bezopasnost>.
18. Основы экономической безопасности (государство, регион, предприятие, личность) / Под ред. Е.А. Олейникова. – М. : Бизнес-ИНТЕЛ-Синтез, 1997. – 278 с.
19. Павлова Н.С. Философско-социологические и исторические основания постановки проблемы безопасности в истории науки / Н.С. Павлова // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2007. – № 7 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/filosofsko-sotsiologicheskie-i-istoricheskie-osnovaniya-postanovki-problemy-bezopasnosti-v-istorii-nauki>.
20. Платон. Диалоги / Платон ; пер. с древнегреч. ; ред. А.Ф. Лосев. – М. : Мысль, 1986. – 608 с.
21. Порхнявий Ю.Б. Соціальна безпека / [Ю.Б. Порхнявий, О.О. Давидюк, Л.І. Ільчук] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=13:2010-06-10-20-38-03&catid=16:2010-06-10-20-23-45&Itemid=23.
22. Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України» від 16.01.1997 р. № 3/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3/97-%D0%B2%D1%80>.
23. Сиченко О.О. Соціальна безпека в системі соціальної безпеки держави / О.О. Сиченко // Наукові праці. Державне управління. – 2012. – Вип. 174. – Т. 186. – С. 34–38.
24. Скуратівський В.А. Основи соціальної політики / В.А. Скуратівський. – К. : МАУП, 2002. – 200 с.
25. Снігова О.Ю. Механізм державного та регіонального управління соціальною безпекою : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.02.03 «Організація управління, планування і регулювання економіки» / О. Ю. Снігова. – Донецьк, 2006. – 24 с.
26. Соціальна безпека: теорія та українська практика : [монографія] / [І.Ф. Гнибіденко, А.М. Колот, О.Ф. Новікова та ін.] ; за ред. [І.Ф. Гнибіденка, А.М. Колота, В.В. Рогової]. – К. : КНЕУ, 2006. – 292 с.
27. Спиноза Б. Политический трактат / Б. Спиноза [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://sbiblio.com/biblio/archive/spinosa_polit/.
28. Форд Г. Моя жизнь, мои достижения / Г. Форд ; пер. с англ. – М. : Финансы и статистика, 1992. – 240 с.
29. Штельмах О.О. Суспільно-географічні аспекти соціальної безпеки регіонів України : автореф. дис. ... к. географ. н. : спец. 11.00.02 «Економічна та соціальна географія». – Київ, 2006. – 23 с.

Храпкина В. В.
Веретенникова О. В.

Макеевский экономико-гуманитарный институт

ГЕНЕЗИС И ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ СОЦИАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Резюме

Исследованы генезис и взаимосвязь между национальной, экономической и социальной безопасностью. Раскрыты процессы трансформации функций, задач и содержание социальной безопасности. Обобщены взгляды о сущности социальной безопасности, ее признаки и представлено авторское видение понятия социальной безопасности.

Ключевые слова: генезис, безопасность, национальная безопасность, экономическая безопасность, социальная безопасность.

Khrapkina V. V

Veretennykova O. V.

Makiivka Institute of Economics and Humanities

GENESIS AND ECONOMIC ESSENCE OF SOCIAL SECURITY

Summary

The article investigates the genesis and interconnection among the national, economic and social security. The author reveals the processes of transformation of functions, tasks and content of social security. The views on the essence of social security, its features are generalized, and the author introduces his own idea of the social security notion.

Keywords: genesis, security, national security, economic security, social security.